

MEMÒRIA DEL SEGUIMENT ARQUEOLÒGIC DELS
CARRERS LLEÓ, LLUNA I TIGRE
(CIUTAT VELLA, BARCELONA) PER LA
INSTAL·LACIÓ DEL SISTEMA DE RECOLLIDA
PNEUMÀTICA DE RESIDUS.
CODI 152/02

LOCALITZACIÓ AL MUSEU D'HISTÒRIA DE LA CIUTAT:
MAGATZEM 32 A

Daria Calpena Marcos
Jordi Ramos Ruiz

Atics S. L.

1 Juliol de 2003

“...Los restos de la antigüedad nos atan con más firmeza a nuestra tierra nativa; así, colinas y valles, campos y marismas se conectan con todos nosotros de forma más estrecha e íntima; puesto que los túmulos prehistóricos que se levantan del suelo y las antigüedades que han preservado a lo largo de los siglos en su seno, nos recuerdan constantemente que nuestros antepasados vivieron en este mismo país desde tiempos inmemoriales y fueron un pueblo libre e independiente; ellos nos llaman a defender nuestros territorios con redoblada energía, de manera que nunca un extranjero mande sobre el territorio que guarda los huesos de nuestros antepasados y que están asociados a nuestros más sagrados y reverenciados recuerdos.”¹

¹ Worsaae. J.J.A. (1849). *The Primæval Antiquities of Denmark*. Londres. Parker, p.149-150.

ÍNDEX

Fitxa tècnica.....

1. Introducció.....

2. Situació geogràfica.....

3. Context històric i antecedents arqueològics.....

4. Metodologia.....

5. Motius de la intervenció.....

6. Descripció dels treballs realitzats.....

7. Conclusions.....

8. Bibliografia.....

Annex planimètric

Annex fotogràfic

Fitxa tècnica

Nom del jaciment: Seguiment arqueològic dels carrers: Lleó, Lluna i Tigre (Barcelona).

Terme municipal: Ciutat Vella (barri del Raval), Barcelona.

Tipus de jaciment: **AL CARRER DEL PEU DE LA CREU NÚM. 27 AMB EL CARRER LLUNA APARICIÓ D'UN MUR (U.E. 1), QUE CORRESPON A UN MUR DE TANCA DEL SEGLE XVII DEL CONVENT DE LES MONJES CAPUTXINES AMORTITZAT A FINALS DEL SEGLE XVIII.**

Context: Zona urbana. Al barri del Raval, en un sector d'habitatges de finals del segle XIX en remodelació continua per part de l'Ajuntament de Barcelona.

Descripció: Els treballs arqueològics de seguiment de màquines es van iniciar el dia 14 de febrer de 2002, que van consistir en l'obertura de rases i arquetes distribuïdes al llarg del carrer Lleó i carrer Lluna, i els carrers perpendiculars, a més de les rases de comunicació entre elles. La profunditat de les arquetes oscil·len entre els 3 m., i pel que fa a les rases van des dels 3 m. fins a 1,5 m.

La rasa principal discorre al llarg del carrer Lleó i carrer Lluna des de Valldonzella fins a Riera Alta. Està situada a la banda dreta dels carrers esmentats, deixant una distància entre la façana d'uns 0,80 m. per seguretat. En total es van obrir un total de 12 arquetes per la instal·lació dels contenidors pneumàtics d'escombrats i rebuïgs, sent des del punt de vista arqueològic negatiu, i d'igual mena les seves rases de comunicació.

L'obertura de l'última arqueta núm. 13 al carrer del Peu de la Creu núm. 27 a 5,80 m. de la intersecció entre la cantonada d'aquest carrer i el carrer Lluna, van posar al descobert un mur (U.E. 1), que és paral·lel a la façana, distant 0,80 m. entre els dos.

Ubicació material: Dipòsit del Museu de la Història de la Ciutat de Barcelona.

Excavació realitzada:

2002, 14 de febrer al 5 de juliol, seguiment arqueològic. Direcció: Daria Calpena Marcos.

2002, 5 de juliol al 15 d'agost, seguiment arqueològic. Direcció: Jordi Ramos Ruiz.

2002, 30 de juliol al 15 d'agost, eliminació parcial de la U.E. 1 i control arqueològic. Direcció: Jordi Ramos Ruiz.

2002, 16 al 31 d'agost, control arqueològic. Direcció: Jordi Ramos Ruiz.

Notícies històriques:

En els *Quarterons* de 1858 de l'arquitecte J. Garriga i Roca del *Districto 3 Manzana 5 al Barrio 2* apareix la planta geomètrica del convent de les monjes caputxines. El mur trobat correspon a la delimitació d'unes de les parets del convent, corresponen al mur de tanca més septentrional.

1. Introducció

Es porten a terme les obres de condicionament dels carrers Lleó, Lluna i Tigre (barri del Raval en el districte de Ciutat Vella, Barcelona), per motiu de la pavimentació d'un sol nivell de voreres i calçades, la col·locació de la xarxa de fibra òptica, la instal·lació del sistema de recollida pneumàtica de residus, i l'establiment del nou pla de control d'accessos. L'adjudicació de l'obra és competència de l'empresa constructora *PROINOSA*, i pel seguiment i control arqueològic a l'empresa arqueològica *ATICS S. L.*, sota la direcció tècnica dels arqueòlegs Daria Calpena Marcos i Jordi Ramos Ruiz, amb la supervisió del *Servei d'Arqueologia* del *Museu d'Història de la Ciutat* de l'Ajuntament de Barcelona, amb el propòsit de descobrir i documentar les possibles restes conservades. La previsió de l'obra constructora és des del mes de febrer fins al mes de novembre de 2002.

Els treballs arqueològics de seguiment de màquines es van iniciar el dia 14 de febrer de 2002, que van consistir en l'obertura de rases i arquetes (per la recollida pneumàtica de residus) distribuïdes al llarg del carrer Lleó i carrer Lluna, i els carrers que els travessen, a més de les rases de comunicació entre elles. La profunditat de les arquetes oscil·len entre els 3 m., i pel que fa a les rases van des dels 3 m. fins a 1,5 m.

La rasa principal és la que discorre al llarg del carrer Lleó i carrer Lluna des de Vallonzella fins a Riera Alta. Està situada a la banda dreta dels carrers esmentats, deixant una distància entre la façana d'uns 0,80 m. per seguretat. En total es van obrir un total de 13 arquetes de formigó, cal dir que les 12 primeres arquetes per la instal·lació del contenidors pneumàtics d'escombrats i rebuigs, han sigut, des del punt de vista arqueològic, negatius, i d'igual manera les rases de comunicació entre elles.

L'obertura de l'última arqueta núm. 13 al carrer del Peu de la Creu núm. 27 a 5,80 m. de la intersecció entre la cantonada d'aquest carrer i el carrer Lluna, van posar al descobert un mur (*U.E.* 1), que és paral·lel a la façana actual, distant 0,80 m. entre els dos.

Aquesta actuació urbanística, que preveia la realització d'una rasa al llarg del carrer Lleó i carrer Lluna passant pels diversos carrers que els creuen, finalitzaria al carrer Riera Alta. Els treballs arqueològics es van dur a terme entre els mesos de febrer i juliol de 2002.

2. Situació geogràfica

La present intervenció arqueològica s'ubica en el districte de Ciutat Vella de Barcelona, concretament en el barri del Raval. Aquest sector de la ciutat, degut al despreocupació de les administracions i institucions, ha perdurat fins als nostres dies amb una fisonomia particular. Tant la immigració i maneres de viure de les persones que hi viuen, han fet un barri singular i amb pogut sobreviure amb una identitat especial i de certa manera “esperpèntica” no coneguda fins al moment a la ciutat. És en aquests anys on les diverses competències entre les institucions i administracions governatives que s’han proposat millorar la zona, tant sigui possible, a més la qualitat de vida de les persones del barri del Raval.

Més enllà del límit que, a ponent de la ciutat, establia la muralla del segle XIII al seu pas per la Rambla, hi havia fins a Montjuïc un terreny pla, amb aiguamolls i bàsicament dedicat a l’agricultura, però amb algunes edificacions caritatives i religioses. Unes i altres es multiplicaren aviat, de tal manera que al segle XIV s’inicià un nou perímetre emmurallat destinat a encabir dins la ciutat tot aquest espai, el Raval, com a reserva del futur creixement. Tot i així, el caràcter agrícola perduraria encara alguns segles i, a part de la vorera corresponent de la Rambla, no seria fins al segle XVIII que s’emprendria la sistemàtica construcció de carrers, cases i indústries tèxtils, que completarien la “densificació” del barri al llarg de la següent centúria.

L’element més famós de l’àrea dels carrers Lleó i Lluna es situa al carrer del Tigre núm. 27, que és *La Paloma*. És un dels locals de ball més antics i més coneguts de la ciutat. Fundat el 1903, fou reformat i redecorat en diverses ocasions, el 1907, el 1915, quan es construï la galeria alta amb llotges i Salvador Alarma pintà el sostre, i el 1919, quan s’hi afegiren motlures i relleus pintats i daurats². Després d’una certa decadència i pels canvis de moda, el local ha estat recuperat i restaurat a partir dels anys vuitanta. Avui dia, *La Paloma* no ha perdut l’encant i brillantor característic de la burgesia catalana i famílies acomodades que volen ballar, a més d’establir diferents concerts de música del panorama comercial. L’actual any 2003 es celebra el centenari *La Paloma*, que menys que aquesta memòria sigui un homenatge a totes les persones que han fet possible que moltes parelles s’hagin pogut conèixer i compartir vivències en aquest local tant emblemàtic, possiblement aquests barcelonins la consideren patrimoni seu.

² El gran llum central és del 1928, element característic del popular ball.

3. Context històric i antecedents arqueològics

L'empresa constructora *PROINOSA* està efectuant el condicionament dels carrers Lleó, Lluna i Tigre, es va preveure necessari fer un seguiment arqueològic amb l'objectiu de documentar possibles restes arqueològiques que es poguessim conservar. Així doncs, l'objectiu principal de l'actuació consistia en identificar qualsevol vestigi arqueològic.

El carrer Lleó figura obert des de l'any 1858 conjuntament amb altres carrers als quals donà nom d'animals: Tigre i Paloma. Els tres ("lleó", "tigre" i "paloma") eren els noms de dos gossos i una gossa d'un hortolà de l'indret. Pel que fa referència al nom del carrer Lluna posat pel satèl·lit natural de la Terra, és un nom posat a caprici dels que obriren el vial entre el carrer del Peu de la Creu i el de Ferlandina, entorn a l'any 1865. Tot i que algun erudit ha afirmat que el nom es donà en record d'una "havanera" molt popular que cantaven els mariners arribats d'Amèrica, és més probable que el nom del colom, simultàniament urbanitzats, eren els noms dels dos gossos i una gossa que guardaven l'hort que hi havia a l'indret, segurament propietat de l'urbanitzador, entorn a l'any 1900.

En el carrer del Tigre núm. 27 hi ha l'entrada al saló de ball *La Paloma*. El seu aspecte exterior, tot i que últimament hi ha pintat la façana i afegit algun ornament, és el propi no només del barri sinó també d'una nau industrial. *La Paloma* conserva la mateixa porta d'entrada que tenia aquella indústria. El 1903, tres amics van fundar aquest saló de ball. El van batejar amb el nom de *La Paloma*. No van ser gens imaginatius, perquè un dels carrers que limiten l'edifici s'anomena així, i són veïns el del Tigre i el del Lleó. El perquè d'aquests noms el suggereixen tant Víctor Balaguer, padrí de tot Eixample, com Joan Amades: els tres gossos que tenia el vigilant dels horts que allà hi va haver responien als noms esmentats.

El carrer del Peu de la Creu, únic sector amb resultats arqueològics positius per l'aparició del mur *U.E. 1*, respon al convent del segle XIII de l'ordre dels Trinitaris. Tradicionalment, el nom ha sigut assimilat a l'antic camí que conduïa fins a una creu relacionada amb el convent. Segurament, la creu estaria situada al final del carrer del Peu de la Creu, ja que es el final del convent, amb la bifurcació del carrer Riera Alta; a mode d'hipòtesis podria estar col·locada al final del mur de tanca del convent, marcant la jurisdicció o propietat, com mostra els quarterons d'en Garriga. El carrer Riera Alta

fa referència a l'antiga riera que conduïa les aigües de Valldonzella³. Un document de l'any 1498 parla d'unes cases que confronten "amb lo carrer que va a la muralla nova per on antigament passava la riera de Valldonzella". Aquest nom es utilitza des de l'any 1900, però anteriorment anomenat (entorn a l'any 1865) *Calle Riera Alta d'En Prim*. El carrer Valldonzella recorda el Reial Monestir de Santa Maria de Valldonzella, de religioses cistercenques, establert a l'antiga casa de Natzaret des de 1670, cremat la "Setmana Tràgica" (1909).

4. Metodologia

La mètode de registre de les dades que facilita l'excavació s'inspira en el proposat per E. C. Harris i per A. Carandini (Harris, 1975, 1977, 1979; Carandini, 1977, 1981). Per al registre objectiu dels elements i estrats que s'exhumen, es realitza una numeració correlativa d'aquests, sota el nom "d'unitats estratigràfiques" (*U.E.*) que individualitza els uns dels altres. Cada *U.E.* es registra en una fitxa en què s'indica: la ubicació en el jaciment, les seves característiques físiques, i la posició física respecte a les altres unitats estratigràfiques amb les que es relaciona.

El material gràfic és compost per plantes i seccions que representen la successió estratigràfica i faciliten la comprensió diacrònica de l'evolució dels diferents estrats, i finalment el material fotogràfic imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats.

5. Motius de la intervenció

Arrel de les obres de condicionament dels carrers Lleó, Lluna i Tigre (barri del Raval, Barcelona), per motiu de la pavimentació d'un sol nivell de voreres i calçades, la col·locació de la xarxa de fibra òptica, la instal·lació del sistema de recollida pneumàtica de residus, i l'establiment del nou pla de control d'accessos per part de l'empresa constructora *PROINOSA*. Els treballs arqueològics de seguiment de màquines es van iniciar el dia 14 de febrer de 2002, que van consistir en l'obertura de rases i arquetes (per la recollida pneumàtica de residus) distribuïdes al llarg del carrer Lleó i

³ Daria Calpena Marcos l'any 2002 va portar l'excavació d'urgència al solar situat a la confluència del carrer Riera Alta i carrer del Carme. Aquest carrer està fora del recinte del convent de les monjes caputxines, com mostra el quarteró d'en Garriga.

carrer Lluna, i els carrers perpendiculars, a més de les rases de comunicació entre elles. La profunditat de les arquetes oscil·len entre els 3 m., i pel que fa a les rases van des dels 3 m. fins a 1,5 m.

La rasa principal és la que discorre al llarg del carrer Lleó i carrer Lluna des de Valldonzella fins a Riera Alta. Està situada a la banda dreta dels carrers esmentats, deixant una distància entre la façana d'uns 0,80 m. per seguretat. En total es van obrir un total de 13 arquetes de formigó, les 12 primeres arquetes per la instal·lació del contenidors pneumàtics d'escombrats i rebuigs, sent des del punt de vista arqueològic negatiu, i d'igual mena les seves rases de comunicació.

L'obertura de l'arqueta núm. 13 al carrer del Peu de la Creu núm. 27 a 5,80 m. de la intersecció entre la cantonada d'aquest carrer i el carrer Lluna, van posar al descobert un mur (*U.E.* 1), que és paral·lel a la façana actual, distant 0,80 m. entre els dos. A més de l'arqueta oberta, la rasa de comunicació entre aquesta i el carrer Lluna va posar al descobert un mur d'uns 12 m. de llargària.

6. Descripció dels treballs realitzats

Els treballs realitzats per l'empresa constructora PROINOSA, principalment les rases efectuades responen a la col·locació del sistema de recollida pneumàtica de residus. La rasa principal va des del carrer Lleó amb Valldonzella passant per la continuació del carrer Lleó que és el carrer Lluna fins al carrer Riera Alta. Les arquetes estan situades al llarg dels carrer Lleó i Lluna (rasa principal) però els carrers pels quals travessa també hi ha arquetes connectades amb la comentada rasa principal.

RASA PRINCIPAL: La rasa principal està situada al llarg dels carrers Lluna i Lleó, des del carrer Valldonzella fins al carrer Riera Alta. Situada a la banda oest, a uns 0,80 m. aproximadament de la façana. La seva amplada és de 1,25 m. i la seva profunditat oscil·la entre els 3 m. en els punts propers a les arquetes i 1,5 m. en els trams intermedis. Des del punt de vista arqueològic, els resultats del seguiment han resultat negatius ja que només es localitzen estrats associats a les rases dels diferents serveis: llum, aigua i gas. Només en el perfil est de la rasa apareix una estructura definida: és un mur petit irregular de morter i pedres que serveix de recolzament a un col·lector de maons que es troba al centre del carrer.

ARQUETA NÚM. 1: Situada al carrer Valldonzella núm. 47 cantonada carrer Lleó. Fa 4 m. x 2 m. i 3 m. de profunditat. Apareixen argiles grises vinculades als serveis i per sota els nivells naturals. Es pot apreciar, per sota la façana actual de la finca, però sobresortint 1 m. aproximadament, un petit mur fet de pedres irregulars i morter que arriba fins a 2,5 m. de profunditat. Es tracta d'una banqueta de reforçament de la fonamentació.

ARQUETA NÚM. 2: Situada al carrer del Tigre núm. 25 b, la seva mida és 3,20 m. x 1,20 m. i 3 m. de profunditat. Directament sota els serveis apareixen les argiles vermelloses.

ARQUETA NÚM. 3: Davant del número 15 del carrer Lleó a la banda oest del mateix, de 2,5 m. x 1,5 m. i 3 m. de profunditat. Sota la capa de paviment i formigó que arriba fins a 30 cm., apareix un estrat de sorres aportades amb runa moderna.

ARQUETA NÚM. 4: Davant del número 11 del carrer Lleó a la banda oest del mateix, de 2,5 m. x 1,5 m. i 3 m. de profunditat. La capa de paviment i formigó arriba fins a 30 cm., per sota hi ha un estrat d'argiles vermelloses amb presència de serveis (aigua, gas,...) fins a 1 m. i a partir d'aquesta cota apareixen sorres aportades amb runa moderna.

ARQUETA NÚM. 5: Davant del número 20 del carrer Paloma, banda muntanya. L'arqueta té les mides de 6 m. x 2 m. i 3 m. de profunditat. Sota el paviment i fins a 1,50 m. apareixen sorres de reompliment i runa de les rases de serveis. A continuació es troben les argiles vermelles i netes amb petits nòduls de tortorà.

ARQUETA NÚM. 6: Davant el número 5 del carrer Lleó, banda oest. Mesura 2,5 m. x 1,5 m. i 3 m. de profunditat. Segueix la mateixa estratigrafia que l'arqueta núm. 2.

ARQUETA NÚM. 7: Davant del número 1 bis del carrer Lleó, banda oest. Mesura 2,5 m. x 1,5 m. i 3 m. de profunditat. Apareix terres portades per reompliment dels serveis amb runa moderna.

ARQUETA NÚM. 8: Situada al carrer Lluna, davant els números 27-29. Fa 5,60 m. x 2 m. de profunditat. Fins a 2,5 m. apareix reompliment de runa moderna i per sota, argiles netes. En el perfil de la façana es pot apreciar l'arc d'una bòveda feta amb maons i que correspondria a un dipòsit de l'edifici.

ARQUETA NÚM. 9: Situada davant el número 21 del carrer Lluna, fa 3,8 m. 1,7 m. i 3,50 m. de profunditat.

ARQUETA NÚM. 10: Situada al carrer Cardona amb el carrer Lluna.

ARQUETA NÚM. 11: Situada al carrer Lluna entre els números 11.

ARQUETA NÚM. 12: Situada al carrer Lluna al núm. 1 b.

ARQUETA NÚM. 13: Situada al carrer del Peu de la Creu núm. 27 de la intersecció entre la cantonada d'aquest carrer i el carrer Lluna, van posar al descobert un mur (*U.E.* 1), que és paral·lel a la façana, distant 0,80 m. entre els dos.

7. Control arqueològic del mur *U.E.* 1

L'aparició del mur *U.E.* 1 durant les obres constructives de l'arqueta núm. 12 al carrer del Peu de la Creu es va posar al descobert tant sols aixecar el paviment actual, però encara no havia arribat la rasa principal a la cantonada entre el carrer del Peu de la Creu i el carrer Lluna, es van optar per diferents solucions, per tal de no afectar al mur *U.E.* 1. Però, la descoberta del mur a la rasa principal al carrer Lluna, va posar en manifest la continuació del mur; la rasa de comunicació entre l'arqueta núm. 12 fins a la rasa principal portaven el mateix recorregut al mur.

Davant la negativa de poder passar el tub de 0,50 m. que comuniquen les arquetes i transportador dels residus, per sota el mur *U.E.* 1, degut a que hi ha el col·lector de residus en funcionament a 2,50 m. de profunditat que connecta al carrer Lluna.

La rasa principal va posar al descobert que paral·lel al mur *U.E.* 1 hi ha un altre mur de 0,60 m de gruix (*U.E.* 2), que correspon a un sistema de clavegueram en desús que

va per tota la part central del carrer del Peu de la Creu. Aquest clavegueram està format per dos murs de contenció i de distribució de la força, que suporten un cúpula feta de maons rectangulars (15 cm. x 30 cm.) i ciment molt blanquinós.

Davant la impossibilitat d'excavar per veure el mur frontalment, per l'aparició del mur *U.E. 2*, tant sols es pot veure la part interior a la rasa principal, formada per un arrebossat molt robust i de gran consistència. El mur *U.E. 1* fins a la façana actual (és una edificació de finals del segle XIX) del carrer del Peu de la Creu hi ha una distància de 0,80 m, però l'aparició de dos serveis (aigua i llum) i per la seguretat dels fonaments de la comentada façana no s'ha pogut excavar.

Per tant, s'ha procedit a la seva documentació en planta, però, en pogut esbrinar la profunditat del mur per l'aparició a la rasa principal, de 2 m. aproximadament, malgrat la seva destrucció en alguns trams.

7.1. RESULTATS DEL CONTROL ARQUEOLÒGIC

Es va optar per la documentació del mur *U.E. 1* en planta, davant la negativa de poder excavar en els dos costats. Ha sortit un mur d'uns 12 m. aproximadament i d' 1 m d'ample, que ha sigut afectat per construccions posteriors. El mur ha sigut datat a partir del segle XVII (*tpq*), sent més probable que sigui una mica més avançat, per haver sigut datat per l'aparició d'un estrat argilós de tonalitat vermellosa amb incursions de petites pedres (*U.E. 6*), on s'han pogut esbrinar la datació del mur a partir de la ceràmica associada a *U.E. 1*, vidrades, reflexos metàl·lics i ceràmica blava catalana. La construcció de l'actual pavimentació del carrer i una petita claveguera han afectat la part del mur més propera a la cantonada. Aproximadament, a la meitat d'aquest element arqueològic, *U.E. 1*; ha sigut alterat per *U.E. 3*, que és un retall amortitzat al segle XX degut als residus trobats, que fa quasi un metre quadrat. Aquest retall és per la construcció d'un baixant per una claveguera, que segurament en desús per l'actual col·lector de residus.

7.2. UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

▪ **U.E. 1:** Mur de 12 m. de longitud per 1 m de gruix, aparegut en la seva cota més alta a 0,40 m. de la pavimentació actual. Està format per blocs de pedra calcària amb una tonalitat oxidant i de mida variant, presentant major mida cada cap que la cota és més baixa, sent majoritàriament les pedres al voltat dels 0,20 m. x 20 cm. També, hi ha la presència de maons rectangulars d'un gruix de 4 cm., i més estrany es trobar alguns trossos de teula que hi ha en mínimes proporcions. Aquesta estructura està lligada amb morter de calç blanquinós, format a més per petites miques, possiblement de quars, d'una mida molt selectiva, donant al mur una gran consistència i duresa. Datat el mur a partir de l'estrat U.E. 6, per l'aparició de ceràmica del segle XVII, correspon segurament a la línia antiga del mur de tanca del convent dels caputxins, ja que la línia actual de l'edificació és de finals del segle XIX. Datació: A partir del segle XVIII.

▪ **U.E. 2:** Mur de pedres calcàries petites no superant els 10 cm. de longitud, amb molta presència de material ceràmic, en abundància maons. El mur visible, tant sols a la rasa principal del carrer Lluna, té un gruix de 0,60 m. i de llarg es pot veure 1,80 m. de longitud, que segueix tot el carrer del Peu de la Creu, perquè es pot veure a l'arqueta esmentada, però la seva dificultat per veure'l, degut al servei d'un gas antic que està sobre el mur; que correspon a un sistema de clavegueram, amb altre mur formant la descàrrega de força d'una cúpula de maons, que és una canonada, que no està en funcionament. És paral·lel al mur U.E. 1 separant-los 2 cm, on s'ha pogut documentar segueix la línia frontal del mur, però ha quedat afectat en petites proporcions en alguns llocs per U.E. 2. La seva datació no és fiable, perquè s'ha recollit material de la seva amortització a la part de la rasa principal, on havia estat retallat pels diferents serveis, però, es probable que sigui del segle XIX, degut a la ceràmica vidrades i un tros de ceràmica *Pickman S.A.* (associat segurament a l'estrat d'amortització U.E. 4) Datació: A partir de finals del segle XIX i principis del segle XX.

▪ **U.E. 3:** Retall del mur U.E. 1, d'un metre quadrat actual segurament correspon a un sondeig per veure els diferents serveis que hi havia en aquest lloc. Datació: Any 2002.

- **U.E. 4:** Correspon a l'amortització del retall U.E. 3, on ha aparegut residus actual. El seu reompliment ha pogut estat ocasionat per la preparació de l'actual paviment, i els fragments de ceràmica aparegut provenen dels estrats superficials de la rasa principal. Datació: Any 2002.

- **U.E. 5:** Estrat de terres diverses, en la seva majoria format pels restes de la preparació del paviment actual, on ha aparegut material ceràmic, però més a conseqüència dels reompliments dels diferents serveis actuals i els que no funcionen. Datació: Segle XIX.

- **U.E. 6:** Estrat argilós amb incursions de pedres calcàries petites, amb to molt semblant a l'argila pura, és per això de la seva tonalitat vermellova. Ha estat relacionat amb l'element arqueològic U.E. 1, degut a la seva connexió, malgrat el mur no s'ha pogut documentat la rasa. En aquest estrat hi ha material ceràmic, datat al voltant del segle XVII, pels reflexos metàl·lics, vidrades, blaves catalanes i un fragment molt petit de maiolica lligur. En la làmina de material dibuix destaca l'aparició de la meitat d'un tors d'una figura zoomorfa, la qual està seccionada el cap i les potes davanteres. Per la pasta de la ceràmica és d'assimilació d'època ibèrica. Datació: Segle XVII.

8. Conclusions

Les obres d'instal·lació d'un nou sistema de recollida pneumàtica als carrer Lleó, Lluna i Tigre, i els perpendiculars aquests, encarregats per l'Ajuntament de Barcelona a l'empresa constructora *PROINOSA* i pel control i seguiment arqueològic encarregat a l'empresa arqueològica *ATICS S. L.*

El seguiment arqueològic estava dirigit a l'avaluació arqueològica a partir de les rases efectuades per la constructora davant la possibilitat de resultats positius per la proximitat de del convent caputxí situat en l'Escola Milà i Fontanals al carrer del Peu de la Creu i carrer del Carme (excavat per l'arqueòleg Joan Cases i Blasi per part de l'empresa d'*ATICS S. L.*). Els resultats arqueològics, a excepció de l'obertura de l'arqueta núm. 13 al carrer del Peu de la Creu amb la cantonada del carrer Lluna, han sigut negatius. Segons fonts gràfiques i documentals, els terrenys del carrer Lleó i Lluna i les seves proximitats estaven ocupats per horts al segle XVIII i principis del segle XIX. Segons la valuosa font gràfica de l'any 1858 del quarteró *del districte 3 mansana 5 al barri 2* d'en J. Garriga i Roca, referent al plànol del convent caputxí; el carrer Lluna finalitzava on avui està el carrer del Peu de la Creu, ja que seria la terminació d'aquest carrer, o el que és el mateix, el mur de tanca del comentat convent.

La informació arqueològica extreta del seguiment i control arqueològic ha evidenciat que el mur de tanca del convent, salvant la petita mostra analitzada, és el següent:

- El mur trobat al carrer del Peu de la Creu perpendicular al carrer Lluna estaria funcionant al segle XVII fins a finals del segle XIX, quan en aquest any fan l'obertura del carrer Lluna fins al carrer Riera Alta.
- El mur correspon a un mur de tanca del convent de les monjes caputxines, dibuixat al quarteró d'en Garriga de l'any 1858.
- L'obertura del carrer Lluna fins a Riera Alta a partir de l'any 1858 (*tpq*) segurament destruï les dependències del convent, no quedant estipulat en aquest sector l'activitat del terreny.
- L'obertura del carrer Lluna va destruï, segurament, un terreny no cultivat o dues parcel·les amb un petit corriol entre les dues (ajardinades?) que portaven a una capella situada a la cantonada entre el carrer del Peu de la Creu i carrer Riera Alta dintre del convent emmurallat, ja que en el quarteró

d'en Garriga no queda verificat el servei utilitari d'aquest terreny no edificat.

El material ceràmic recollit respon a l'estratigrafia observada en la secció A1, en la mida de les possibilitats de les rases. Aquest és de difícil assimilació ja que s'ha recollit on ha aparegut el mur *U.E.* 1, però per la col·locació del mur *U.E.* 2 (que forma part d'una estructura d'un col·lector segurament de principis del segle XX) han modificat el mur destruint part del mur *U.E.* 1 i la possible rasa, o l'estrat associat a aquest. A més l'obertura del carrer del Peu de la Creu pels diferents serveis com aigua, llum i electricitat van alterar el mur de tanca del convent.

Les diverses planificacions per part de l'empresa constructora i davant la quasi impossibilitat i dificultat per modificar el projecte; ja que era l'última arqueta del sistema de recollida pneumàtica, es va pactar amb els Serveis d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya i del Museu de la Ciutat de Barcelona, proposant-ho a la Comissió de Patrimoni. El resultat final és la seva destrucció parcial del mur *U.E.* 1, per la col·locació de l'arqueta núm. 13.

Davant el resultat del mur de tanca del convent caputxí del segle XVII, la zona és de gran interès arqueològic i seria interessant verificant amb posteriors excavacions la part més septentrional i allunyada per l'oest del convent.

9. Bibliografia consultada

Barral Altet, X. (dir) 2000. *Guia del Patrimoni Monumental i Artístic de Catalunya: Volum 1*. Ed. Pòrtic. Barcelona.

Garcia, A.; Guàrdia, M. 1996. *Espai i societat a la Barcelona pre-industrial*. Ed. La Magrana-Institut Municipal d'Història. Barcelona.

Garriga Roca, J. 1858. *Quarteró del Distrito 3 Manzana 5 al Barrio 2*. Font gràfica, informació ubicada al Museu de la Ciutat de Barcelona.

Palet Martínez, J. M. 1995. *Estudi territorial del Pla de Barcelona: Estructuració i evolució el territori entre l'època iberoromana i l'altmedieval segles II-I aC – X-XI dC*. Estudis i Memòries d'Arqueologia de Barcelona. Barcelona.

Permanyer, Ll. 1990. *Establiments i negocis que han fet història*. Edicions La Campana. Barcelona.

Portavella, J. 1997. *Diccionari nomenclàtor de les vies públiques de Barcelona*. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.

Ramos Ruiz, J. 2002. *Informe sobre l'afectació d'un mur al control arqueològic dels carrers Lleó, Lluna i Tigre (Ciutat Vella, Barcelona) per la instal·lació dels sistema de recollida pneumàtica de residus*. Lliurat al Museu d'Història de la Ciutat el dia 19/07/2002.

LLISTAT DE FOTOGRAFIES

Fotografia	Negatiu-Núm.	Descripció
1	1-8	Rasa principal del carrer Lleó
2	1-10	Sondeig de l'arqueta núm. 1
3	1-3	Sondeig de l'arqueta núm. 2
4	1-4	Sondeig de l'arqueta núm. 2
5	1-11	Sondeig de l'arqueta núm. 8
6	1-36	Vista general del mur <i>U.E.</i> 1 del C/Peu de la Creu
7	1-17	Mur <i>U.E.</i> 1 i <i>U.E.</i> 2 en paral·lel
8	1-31	Mur <i>U.E.</i> 1 vista del primer tram
9	1-34	Mur <i>U.E.</i> 1 vista del segon tram
10	1-30	Vista de la claveguera mur <i>U.E.</i> 2
11	1-28	Alçat del mur <i>U.E.</i> 1 des de la rasa principal del carrer Lluna
12	1-1	Arqueta en construcció per la instal·lació de la recollida pneumàtica
13	1-5	Rasa principal

C/ LLEÓ, LLUNA I TIGRE (CIUTAT VELLA, BARCELONA)

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

Atics
Gestió i Difusió del Patrimoni
Arqueològic i Històric

U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def.		Decoració				Acabats		Cronologia	Observacions
				Fragm.	Tipo.	Tècnica	Pasta	Int.	Ext.	Int.	Ext.		
4		1	14002	SF	FIN	TO	AO						
4		1	14003	SF	FIN	TO	AO				VI		Vidrat marró fosc jaspejat amb negre
4		1	14003	VO	OLL	TO	AO			VI	VI	XIX	Vidrat marró
4		1	14003	VO	OLL	TO	AO			VI	VI		Vidrat marró fosc. Olla exvasada amb coll allargat
4		1	14100	SF	ESC	TO	AO			VI	VI		
4		1	14100	SF	ESC	TO	AO				VI		Blanc estannífer
4		1	14101	VO	PAT	TO	AO	PI		VI	VI		Vidrat blanc amb un filet concèntric i quatre punts en blau
4		1	14103	SF	ESC	TO	AO			VI	VI		Vidrat en blanc i blau malmès
4		1	14303	FO	PAT	TO	AO	PI		VI	VI	Fin. XIX princ. XX	Blanc estannífer. Decoració en negre de la manufactura <i>Pickman S.A.</i> del tipus decoració central de Florència, visible un cisne en un llac
4		1	14400	PE	PAT	TO	AO			VI	VI	Fin. XIX princ. XX	Blanc estannífer

C/ LLEÓ, LLUNA I TIGRE (CIUTAT VELLA, BARCELONA)

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

Atics
Gestió i Difusió del Patrimoni
Arqueològic i Històric

U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def. Fragm.	Típo.	Tècnica	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions	
							Pasta	Int.	Ext.	Int.			Ext.
4		1	50014	FO		MO	AO					XIX	Decoració malmesa
4		1	50025	SF		TO	AO					VI	Vidrat melat
5		8	14002	SF	FIN	TO	AO						
5		1	14003	FO	PAT	TO	AO			VI		XVII - XX	Plat de dol del tipus marró fosc jaspejat en negre. Encara es fabriquen al terme municipal de Piera (Barcelona)
5		1	14003	PS	TAP	TO	AO			VI	VI		Vidrat marró
5		1	14003	SF	FIN	TO	AO				VI		Vidrat verd fosc
5		1	14003	SF	FIN	TO	AO			VI			Vidrat marró melat
5		1	14003	SF	PAT	TO	AO			VI		XVII - XX	Plat de dol del tipus marró fosc jaspejat en negre. Encara es fabriquen al terme municipal de Piera (Barcelona)
5		1	14003	SF	GIB	TO	AO			VI			Vidrat verd melat
5		1	14003	SF	FIN	TO	AO			VI	VI		Vidrat verd oliva

C/ LLEÓ, LLUNA I TIGRE (CIUTAT VELLA, BARCELONA)

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

Atics
Gestió i Difusió del Patrimoni
Arqueològic i Històric

U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def.		Decoració				Acabats		Cronologia	Observacions
				Fragm.	Tipo.	Tècnica	Pasta	Int.	Ext.	Int.	Ext.		
5		1	14003	VO	PAT	TO	AO			VI		XVIII - XX	Vidrat groguenc jaspejat en verd
5		1	14003	VO	PDA	TO	AO			VI			Vidrat marró
5		1	14003	VO	PDA	TO	GO			VI			Vidrat verd
5		1	14003	VO	BAC	TO	AO			VI			Vidrat verd melat
5		1	14003	VO	ESC	TO	AO			VI			Vidrat marró metàl·lic. Vora penjant
5		1	14003	VO	TAP	TO	AO			VI	VI		Vidrat marró
5		1	14003	VO	ESC	TO	AO			VI	VI		Vidrat marró. Escudella amb carena marcada
5		2	14003	SF	FIN	TO	AO			VI			Vidrat verd melat
5		1	14100	PE	ESC	TO	AO			VI	VI	XVII	
5		1	14100	SF	ESC	TO	AO			VI	VI		Blanc estannífer

C/ LLEÓ, LLUNA I TIGRE (CIUTAT VELLA, BARCELONA)

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

Atics
Gestió i Difusió del Patrimoni
Arqueològic i Històric

U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def.		Decoració				Acabats		Cronologia	Observacions
				Fragm.	Tipo.	Tècnica	Pasta	Int.	Ext.	Int.	Ext.		
5		1	14100	SF	FIN	TO	AO			VI	VI		
5		1	14100	VO	PAT	TO	AO			VI			
5		1	14101	SF	FIN	TO	AO		PI	VI	VI		Possiblement d'una gerreta amb decoració indeterminada
5		1	14103	OR	ESC	TO	AO	PI		VI	VI	XVII	Nansa orelleta delimitada i triangle barrat en traços obliquus en blau. Escudella tipus "sagnador"
5		1	14103	PE	ESC	TO	AO	PI		VI	VI	XVII	Motiu central indeterminat
5		4	14103	SF	ESC	TO	AO	PI		VI	VI	XVII	Motius indeterminats
5		1	14106	VO	PAT	TO	AO	PI		VI	VI	XVIII	Dos filets concèntrics marcant el llavi i traços obliquus curvilínis
5		1	14107	VO	PDA	TO	AO	PI		VI	VI	Principi XVIII	Registre en ziga-zaga i en el interstici punts en blau
5		1	14120	VO	ESC	TO	AO	PI		VI	VI	XVII	
5		1	14250	SF	PAT	TO	AO	PI		VI		XIV	Fragment d'una part d'un motiu central d'un escut pseudoheràldic

C/ LLEÓ, LLUNA I TIGRE (CIUTAT VELLA, BARCELONA)

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

Atics
Gestió i Difusió del Patrimoni
Arqueològic i Històric

U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def.			Decoració			Acabats			Cronologia	Observacions
				Fragm.	Tipo.	Tècnica	Pasta	Int.	Ext.	Int.	Ext.	Int.		
5		1	14250	SF	GET	TO	AO		PI	VI	VI	XIV	Motiu d'un escut pseudoheràldic	
5		1	14301	PE	TAS	TO	AO			VI	VI	XIX - XX	Presència d'arrencament de nansa	
5		1	14302	PE	PAT	TO	AO			VI	VI	XX		
5		1	14302	SF	PAT	TO	AO			VI	VI	XX		
5		1	14400	PE	GET	TO	AO		PI	VI	VI	XX	Vidrat blanc estannífer, en blau un filet concèntric marcant el peu i motiu indeterminat a la panxa de la gerreta	
5		1	14400	VO	PDA	TO	AO	PI		VI	VI	XX	Vidrat blanc estannífer amb dos filets concèntrics en blau, marcant el llavi i la carena de l'ala	
5		1	14400	VO	PDA	TO	AO	PI		VI	VI	XX	Vidrat blanc estannífer amb filets concèntrics de diferent tamany en blau, marcant el llavi i la carena de l'ala. Motiu central florejat	
5		1	14400	VO	GET	TO	AO		PI	VI	VI	XX	Vidrat blanc estannífer i un filet concèntric en manganès a l'exterior	
5		1	40003	REB									Jaspi	
5		1	50014	FO		MO	AO			VI		XIX	Vidrat blanc estannífer malmès	

C/ LLEÓ, LLUNA I TIGRE (CIUTAT VELLA, BARCELONA)

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

Atics
Gestió i Difusió del Patrimoni
Arqueològic i Històric

U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def.	Típo.	Tècnica	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions	
				Fragm.			Int.	Ext.	Int.	Ext.			
5		1	50025	VO		TO	AO					XIX	
5		1	50028	SF					PI				Vidrada en blau
6		1	13108	SF		TO	AO			VE	VE		
6		1	14002	AN	GET	TO	AO						
6		1	14002	NA	FIN	TO	AO		AC				Desgreixant gran de quarç
6		1	14002	SF	FIN	TO	AO						
6		1	14002	SF	FIN	TO	AO						Desgreixant gran de quarç
6		1	14003	SF	FIN	TO	AO				VI		Vidrat verd
6		1	14005	SF	FIN	TO	AO						
6		1	14100	FO	ESC	TO	AO			VI	VI		

C/ LLEÓ, LLUNA I TIGRE (CIUTAT VELLA, BARCELONA)

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

Atics
Gestió i Difusió del Patrimoni
Arqueològic i Històric

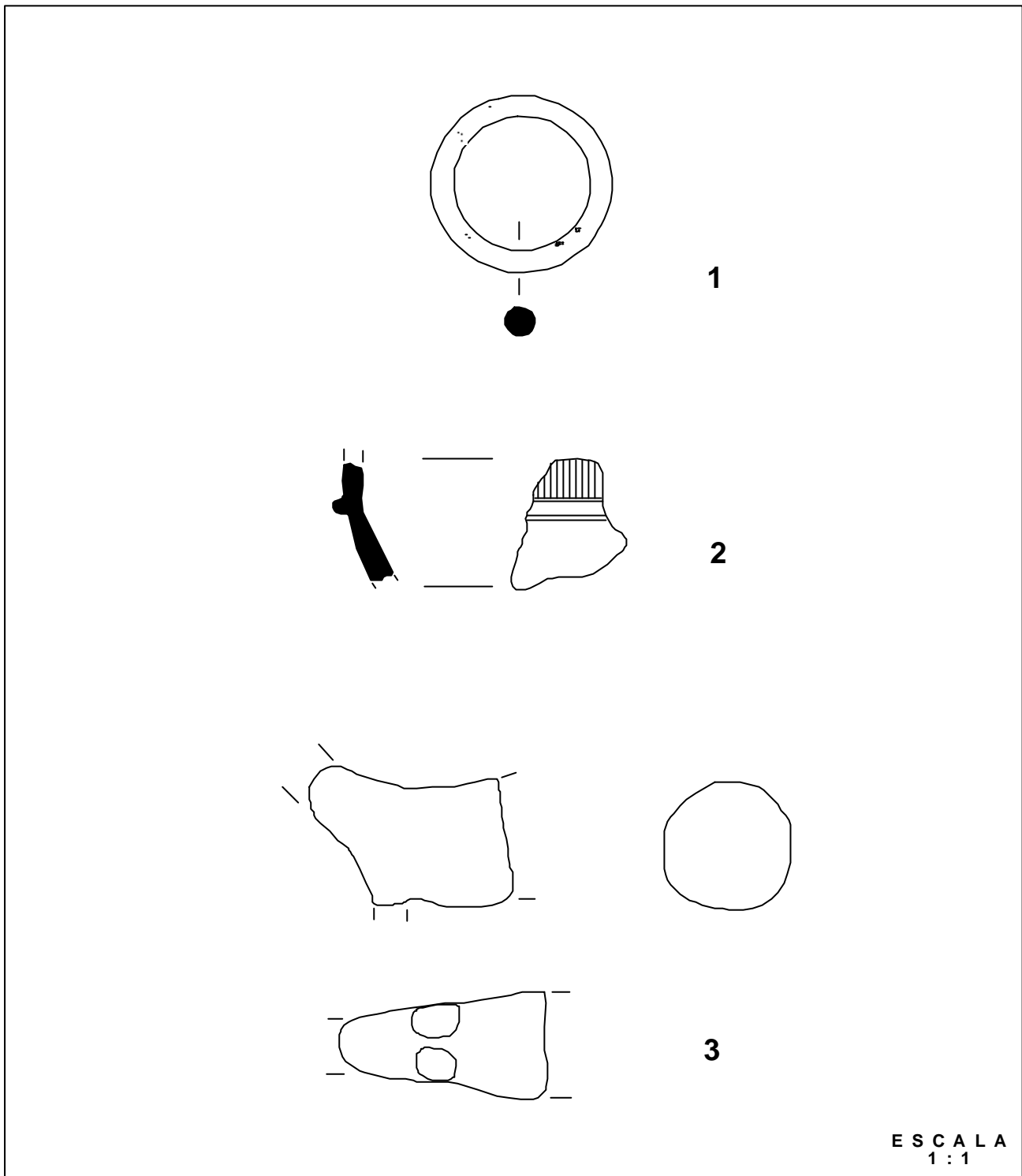
U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def.			Decoració			Acabats		Cronologia	Observacions
				Fragm.	Tipo.	Tècnica	Pasta	Int.	Ext.	Int.	Ext.		
6		1	14100	SF	PDA	TO	AO			VI	VI		
6		1	14101	SF	ESC	TO	AO			VI	VI	XVII	
6		1	14102	FO	PAT	TO	AO	PI		VI		XV	Un traç en blau
6		1	14102	SF	PAT	TO	AO	PI		VI		XV	Traços aleatoris en blau
6		1	14103	FO	ESC	TO	AO	PI		VI	VI	XVII	Motiu central d'un fragment del tipus paraigües
6		1	14103	FO	ESC	TO	AO	PI		VI	VI	XVII	Motiu central indeterminat
6		1	14103	SF	ESC	TO	AO	PI		VI	VI	XVII	Decoració de dos filets concèntrics i palmetes
6		1	14120	VO	PAT	TO	AO	PI		VI	VI	XVII	
6		1	14128	FO	ESC	TO	AO	PI		VI	VI	XV	Marcant la sanefa central u filet concèntric en blau. Producció valenciana
6		1	14208	OR	ESC	TO	AO	PI		VI	VI	XVI	Traços verticals

C/ LLEÓ, LLUNA I TIGRE (CIUTAT VELLA, BARCELONA)

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

Atics
Gestió i Difusió del Patrimoni
Arqueològic i Històric

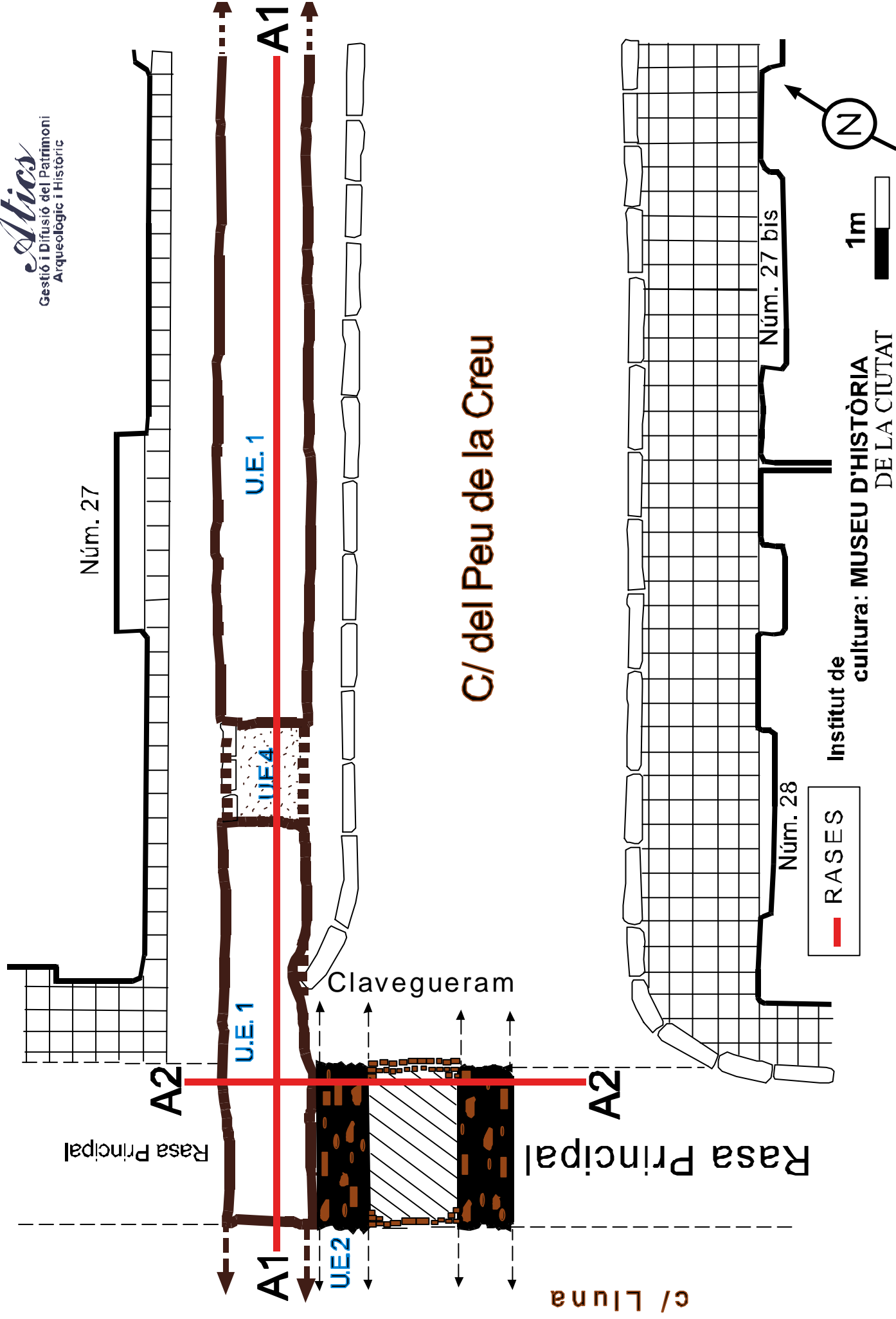
U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def. Fragm.	Tipo.	Tècnica	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions	
							Pasta	Int.	Ext.	Int.			Ext.
6		1	14252	SF	PAT	TO	AO	PI		VI		XIV	Decoració d'una pinya reticulada en manganès dintre d'aquesta amb punts en manganès i verd
6		1	14305	VO	PAT	TO	AO		PI	VI	VI	1575 - 1625	<i>Berettino</i> (blau sobre blau). Dos filets concèntrics marcant el llavi
6		1	50014	FO			AO	IN		VI		XV	Rajola en registre delimitats en incisions (reomplert en línies en blau) i motius geomètrics. Peça malmesa. Producció valenciana
6	1	1	20002	ANE									Dibuix. Anella desgastada en un costat, per la qual cosa podia haver subjectat algun element
6	2	1	13106	SF	ESC	TO	AO		RO	VE	VE		Decoració d'un registre estriat fet a rodet amunt d'una petita motllura
6	3	1	12053		FZM	MA	AO						Meitat d'un tors d'una figura zoomorfa la qual han desaparegut el cap i les potes davanteres

**MATERIAL ARQUEOLÒGIC DEL SEGUIMENT ARQUEOLÒGIC
DELS CARRERS LLEÓ, LLUNA I TIGRE**

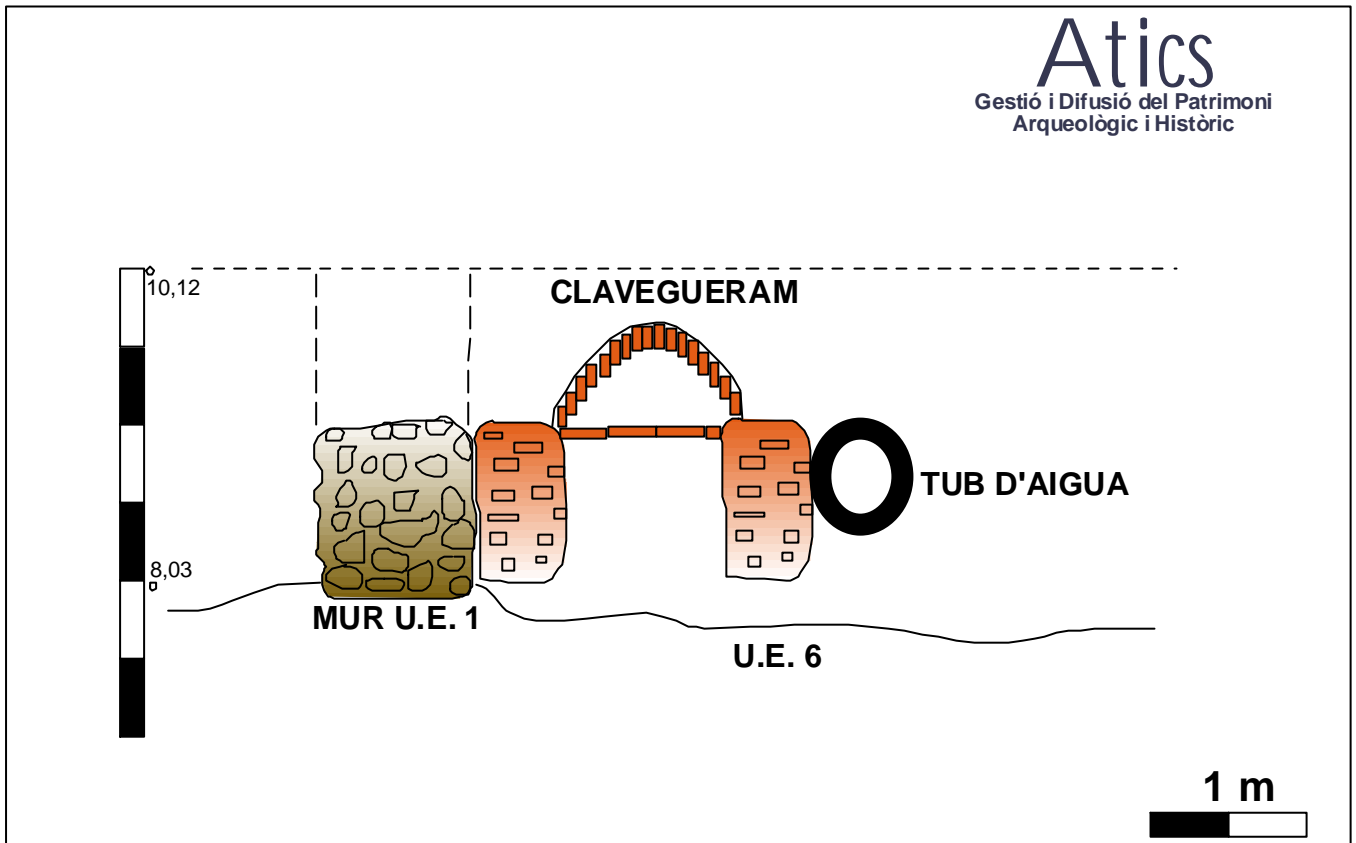
1. ANELLA DE FERRO AMB CONCRECIIONS
2. CERÀMICA SIGIL·LADA: T.S. SUDGÀL·LICA
3. COROPLÀSTIA: FIGURA ZOOMORFA (CERÀMICA IBÈRICA)

SECCIONS A1 I A2 RELACIONADES AMB EL MUR U.E.1

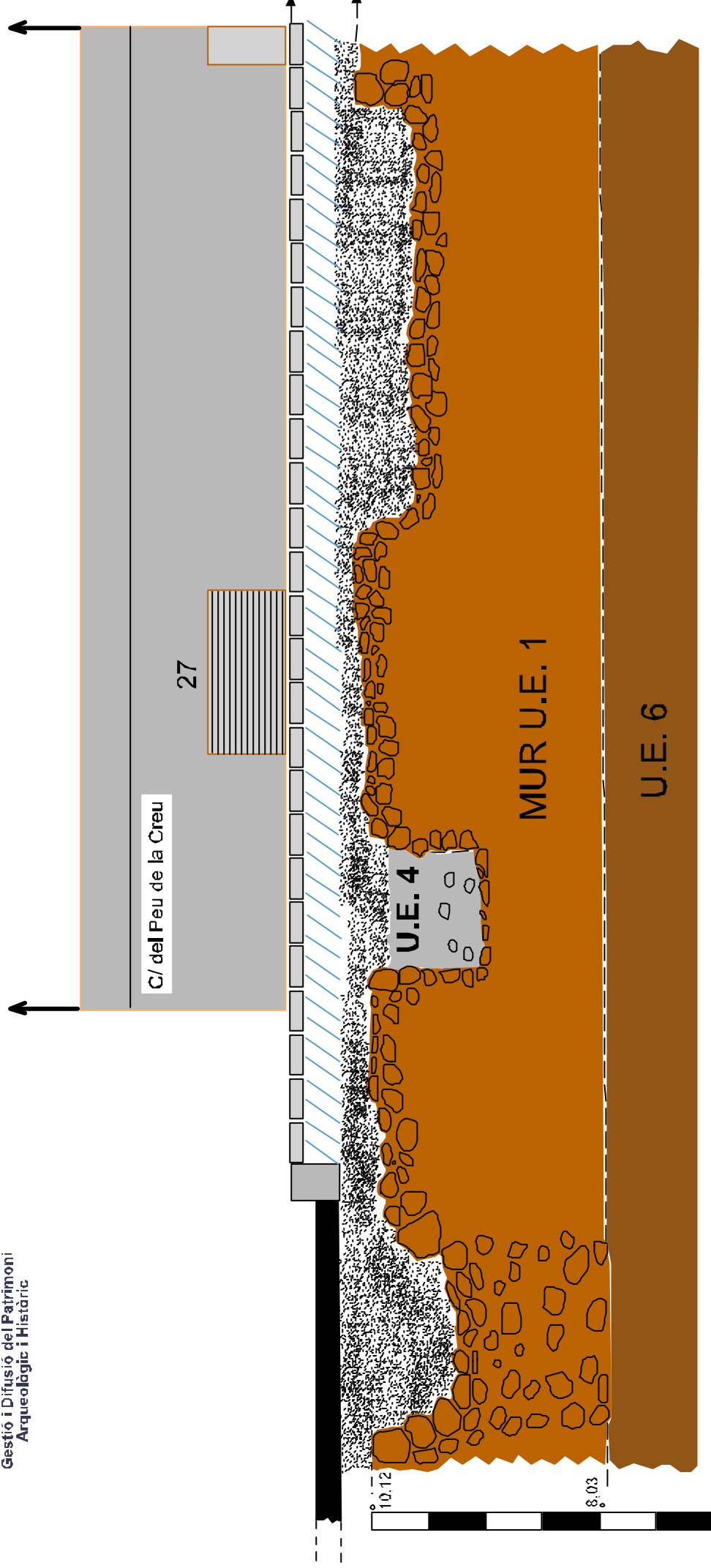
Institut de cultura: MUSEU D'HISTÒRIA DE LA CIUTAT

SECCIONS A 2 DE LA RASA PRINCIPAL,
PEL PAS PER LA INTERSECCIÓ DEL CARRER DEL PEU DE LA CREU

Institut de
cultura: MUSEU D'HISTÒRIA
DE LA CIUTAT

SECCIÓ A1 DEL MUR UE 1

SECCIONS A1 I A2 RELACIONADES AMB EL MUR U.E.1

